

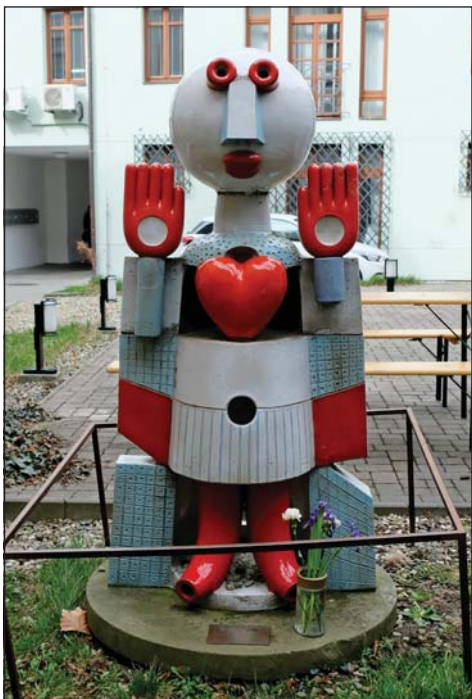
# (NE)ZAPOMENUTÁ DÍLA MANŽELŮ VACULKOVÝCH

Tereza Habartová, Ministerstvo kultury ČR

Ida a Vladislav Vaculkovi jsou neodmyslitelně spjati s Uherským Hradištěm a uměním druhé poloviny 20. století. Vladislav proslul svými obrazy a plastikami, Ida se výrazně zapsala v oblasti keramiky. Navzdory nepřízní osudu tito manželé vytvořili také díla, která můžeme potkat nejen ve výstavních sálech galerií, ale také na místech, kterými možná běžně procházíme. Od konce padesátých let až do let osmdesátých totiž vznikala pod jejich vedením díla pro architekturu, která dodnes stojí tak trochu na okraji jejich umělecké tvorby.

Letos tomu bylo 100 let od narození jedné z nejvýznamnějších umělekyní spjatých s Uherským Hradištěm. Ida Vaculková (1920–2003) se v Uherském Hradišti narodila a seznámila se zde i se svým budoucím manželem Vladislavem Vaculkou. Oba studovali v Praze, ale nakonec se usadili právě v srdci Slovácka. Vladislava Vaculku (1914–1977) máme spojeného především s malbou, ale věnoval se rovněž grafice, plastice a v závěru života také šperku. Ida Vaculková, rozená Čermáková, studovala původně kresbu a malbu, ale od konce čtyřicátých let se jejím výhradním uměleckým prostředkem stala keramika. Na pomyslném okraji tvorby obou umělců stála a dodnes stojí díla, která byla určena pro architekturu. Tato díla manželé tvořili od konce padesátých let, Vladislav do konce svého života a jeho manželka až do konce minulého režimu. Můžeme na nich tedy sledovat umělecký vývoj obou autorů. Přestože jsou Vaculkovi spojeni především s rodným Slováckem, jejich díla pro architekturu byla rozeseta po celé zemi.

**Vladislav Vaculka** tuto kapitolu započal v roce 1958, a to textilní tvorbou, když byl osloven k vytvoření návrhu ke gobelínu *Jízda králů*.<sup>1</sup> Vaculkův cit pro stylizaci v malbě se pro tyto návrhy osvědčil, a proto byl v roce 1959 osloven ke zhotovení návrhů pro gobelíny pro foyer Slováckého divadla – soubor *Smrtka* (obr. 2), *Tanec, Láska*, jejichž náměty vycházely z lidových tradic.<sup>2</sup> O pár let později vytvořil návrhy ke gobelínům *Maryša* a *Její Pastorkyňa* pro Divadlo Pracujících v Gottwaldově (dnes Městské divadlo Zlín).<sup>3</sup> V padesátých letech bylo autorovi zakázáno volně tvořit a vystavovat, realizace pro architekturu tak představovaly možnost tvorby i prezentace a rovněž tyto zakázky pro manžele znamenaly možnost výdělků.<sup>4</sup> Kromě gobelínů řadíme do Vaculkovy monumentální textilní tvorby také několik art protisů<sup>5</sup>



Obr. 1. Ida Vaculková, Kouzelník, 1982, glazovaná keramika, nádvoří domu Portal, Uherské Hradiště. Foto autorka, 2019.



Obr. 2. Vladislav Vaculka, Smrtka (Vynášení smrtky), 1959, gobelín, Slovákcké divadlo, Uher-ské Hradiště. Foto autorka, 2019.

nebo například soutěžní návrh na oponu.<sup>6</sup> Pro veřejný prostor umělec vytvořil také několik bronzových děl, z nichž můžeme opět jmenovat dílo pro Slovákcké divadlo – *Masku* umístěnou na budově Malé scény SD (obr. č. 3).<sup>7</sup> V sochařské tvorbě Vaculka využíval metodu odlévání do ztraceného vosku, díky čemuž mohl na plastikách zpracovávat i detailnější prvky. Jedním z posledních bronzových děl byla geometricky pojatá plastika pro pietní síň v Bílovci u Opavy,<sup>8</sup> ve které autor uplatnil šperkařský cit pro detail, a zároveň využil keramického podkladu na zdi, díky čemuž dosáhl komplexního působení díla (obr. 4). Krom plastik vytvořil Vaculka pro veřejný prostor také několik kovových mříží, váz, vitráží či například jednu skleněnou mozaiku s názvem *Strom života* na fasádu prodejny Dílo v Gottwaldově (dnešním Zlíně). Nejrozsáhlejší kapitolu však tvoří nástěnná keramická díla, která vytvářel technikou řezaných kachlů, což vyžadovalo krom výtvarného nadání, prostorového citění i zvládnutí náročné technologie. Na těchto realizacích proto spolupracoval s hrnčířskými mistry Ladislavem Znojem či Václavem Kohoutkem, se kterými se seznámil díky Ústředí lidové umělecké výroby (ÚLUV).<sup>9</sup> Vaculka ve svém díle vycházel především z lidových motivů, tradic, ale také přírody i současného moderního světa, vždy podle místa určení. V mozaikách stejně jako u gobelínů vycházel ze svých maleb, a proto podstatným prvkem byla právě práce s barvou. Mezi nejvýznamnější patřily keramické mozaiky *Nakupující* pro obchodní dům Předvoj/Prior v Gottwaldově, reliéfní mozaiky *Létání*, *Apollo na slunečním voze* a *Ptáci* pro letištní halu v Holešově<sup>10</sup> či keramické mozaiky *Elektrárna* a *Radostný život* pro Střední školu elektrotechnickou



Obr. 3. Vladislav Vaculka, Divadelní maska, 1971, plastický emblém z bronzu, malá scéna Slovákckého divadla v Uher-ském Hradišti. Foto autorka, 2019.



Obr. 4. Vladislav Vaculka, plastika Věčný oheň, 1976, bronz, glazovaná keramika, pietní síň Bílovec u Opavy. Foto autorka, 2019.

ve Vsetíně (obr. 12).<sup>11</sup> Právě u nástěnných keramických realizací došlo také k výjimečnému spojení umělecké tvorby obou manželů, a to na realizacích pro kulturní dům ve Šternberku (obr. 15), ubytovací zařízení v Rožnově pod Radhoštěm (obr. 5) či nástěnném reliéfu pro kavárnu Bohéma v Janáčkově divadle v Brně (obr. 16). Jak bylo zmíněno výše, nástěnná keramická díla tvořili pomocí řezaných kachlů, u společných realizací manželé kombinovali tzv. černou/zakuřovanou keramiku s keramikou glazovanou, a to v červených a hnědých tónech.

**Ida Vaculková** se k tvorbě pro architekturu dostala o trochu později než její manžel a stejně jako v její volné tvorbě se pro ni výhradním prostředkem stala keramika. Tuto keramiku upravovala glazováním, často v kontrastním používání barev, významnou roli přitom hrály barvy – rudá, bílá a modrá. Od šedesátých let tvořila z takzvané zakuřované keramiky, jejíž techniku znovuobjevil mistr Ladislav Znoj a jež se postupně stala charakteristickou pro autorčinu tvorbu, které dodávala na magičnosti.<sup>12</sup> Prvotně tuto černošedou matnou keramiku využívala při tvorbě malých figurek, ale posléze ji uplatnila i v monumentálních realizacích. S oblibou ji často kombinovala s keramikou glazovanou, se kterou taktéž experimentovala, když při pálení glazur používala redukci, díky které dosahovala neobvyklých tónů – například temně červených a měděných odstínů (tzv. listrové glazury). Pro tvorbu Idy Vaculkové byla charakteristická poetičnost, fantazie, hravost, pohádkovost. Ve svých plastikách se inspirovala nejen folklorem, jako tomu bylo u Vladislava, ale také přírodou a mytologií, která ji uchvátila při zahraničních cestách. V díle se tak objevují například bájní kentauři z Kréty a jiní fantazijní tvorové, ale často také čertíci a různá zvířata – ptáci, myši, kohouti, sovy a kočky. Figurky modelovala z elementárních tvarů, válečku, krychle a koule, které na sebe různě skládala. Kompozice monumentálních reliéfů pak skládala rovněž z těchto tvarů s tím rozdílem, že je umísťovala do plochy. Často také využívala talířů vytáčených na kruhu, které následně využívala jako hlavy zvířecích i lidských postav. Vyobrazení skládala přímo do sádry na zdi a uzavírala rámem z keramických kachlů nebo osazovala do dřevěného rámu, který byl zavěšen na zeď. V porovnání se svým manželem tvořila tyto realizace více plasticky nežli malířsky. V pozdějších letech dotvářela jednotlivé kompozice krom barevností také rýhami, vrypy a prořezáváním, čímž zvyšovala kontrast a výrazovost.



Obr. 5. Ida a Vladislav Vaculkovi, Radostný život – detail, 1977, zakuřovaná a glazovaná keramika, ubytovací zařízení Rožnov pod Radhoštěm. Foto autorka, 2019.

Pro hravost svého výtvarného vyjádření byla Ida Vaculková často oslovována pro monumentální realizace v budovách škol či školek. U těchto realizací nejčastěji zobrazovala stylizované postavy dětí při hře či sportu a zvířata, přičemž pracovala výhradně s barevnými glazurami. Tyto kompozice můžeme pro svou poetičnost a harmonické ladění barev přirovnat k malbám Paula Kleeho. Vytvořila tak díla pro školu v Přerově, Přelouči, Sezemicích nebo také pro novou budovu gymnázia v Uherském Hradišti.<sup>13</sup> Podílela se však také na zakázkách pro hotely, divadla



Obr. 6. Ida Vaculková, *Dětská hra*, 1977, glazovaná keramika, MŠ Odry. Foto autorka, 2019.

či restaurace. Například první realizací pro architekturu byl na počátku šedesátých let keramický obklad a vazy pro brněnský hotel International. Krom realizací v interiéru na-



Obr. 8. Ida Vaculková, *Záření vesmíru/Magnus Sator*, 1983–84, keramická plastika, Nemocnice Prostějov, před pavilonem F. Foto autorka, 2019.



Obr. 7. Ida Vaculková, *Keramické hodiny – Kohout*, 1979/1982, glazovaná keramika v kombinaci s kovem, fasáda Domu služeb, sídliště Kopaniny, Přerov. Foto autorka, 2019.

jdeme také jednu z jejich mozaik v exteriéru, a to keramické *hodiny Kohout*, které byly vytvořeny pro Dům služeb na sídlišti Kopaniny v Přerově roku 1979, osazené v roce 1982 (obr. 7). Hravého kohoutka vytvořila autorka z glazované keramiky, kterou doplnila ciferníkem a ručičkami z kovu. Poslední skupinou děl pro veřejný prostor potom tvořily volně stojící plastiky, na kterých autorka spolupracovala s Oldřichem Baranem.<sup>14</sup> Takovou realizací byl například *Kouzelník*,

kterého dnes můžeme potkat na nádvoří domu Portal v Uherském Hradišti, plastika *Magnus Sator* neboli *Záření vesmíru* pro nemocniční areál v Prostějově z let 1983/1984 (obr. 8) a poslední exteriérová plastika *Dívka s mašlí* z roku 1989 pro učiliště Meopta v Přerově (obr. 9).<sup>15</sup> Tyto konstruktivisticky laděné postavy vycházely z autorčiných menších figurek, jež vytvářela během šedesátých let a u nichž uplatňovala skládání elementárních geometrických objektů s domodelovanými prvky, čímž vznikaly také průhledy skrze i dovnitř plastik. Plastika *Magnus Sator*, které dominuje zlatá koule, stojí nejvíce na pomezí figury a abstrakce.

### Co se stalo s díly pro veřejný prostor?

V posledních letech se zvedl zájem o umělecká díla ve veřejném prostoru a také o jejich ochranu. Díla vznikala v období spojeném s komunismem, což byl a je často důvod k jejich nepřijímání ze strany veřejnosti. Druhým důvodem pak bývá jejich neurčitost, nepochopení nebo také nízká umělecká kvalita, způsobená množstvím zhotovených děl. V letech 1945–1989 u nás vzniklo na tisíce realizací pro architekturu, aby se staly součástí běžného života veřejnosti. S nastolením nového režimu byla tato díla buď zničena spolu s budovami, které zdobila, nebo zůstala nepovšimnutá napospas osudu. Tento fenomén začal budit zájem nejen kunsthistoriků, ale také veřejnosti, díky čemuž vznikaly různé iniciativy zaměřené na mapování těchto děl. Jednu z prvních iniciativ započal Pavel Karous, který v roce 2001 založil občanské sdružení *Vetřelci a volavky*.<sup>16</sup> Tento projekt poté následovaly další iniciativy a rovněž některá města začala s mapováním umění ve veřejném prostoru, jehož úkolem není jen realizace identifikovat, ale rovněž na jednotlivá díla upozornit veřejnost a případně díla chránit. Nejnovějším počinem je pak projekt *Sochy a města*, který mimo jiné věnuje pozornost restaurování konkrétních uměleckých technik, kterými byla díla vytvářena.<sup>17</sup>

A jak je to s monumentálními díly manželů Vaculkových? Díla z jejich dílny nebyla vázána na režim ani se nedají považovat za neurčitá, protože oba umělci si i v monumentální tvorbě udrželi svůj jedinečný rukopis. Přesto ne všechny realizace byly zachovány na svém původním místě a také ne všechny byly identifikovány jako díla této dvojice. Většina děl Idy Vaculkové byla vytvořena pro školy, jídelny nebo hotely. Právě realizace pro hotely a ubytovací zařízení často podlely nešťastnému osudu poté, co se objekty dostaly do rukou soukromých vlastníků. První realizací pro architekturu byl kachlový obklad a vázy pro hotel International v Brně, z čehož se ani jedno dílo nedochovalo, přestože hotel funguje dodnes. Stejný osud potkal i keramické terče pro hotel Koliba v obci Všemina u Zlína.<sup>18</sup> Společně se manželé podíleli na výzdobě ostravského hotelu Palace, pro který v roce 1969 vytvořili „*tři dekorativní keramické mříže a keramické obložení v hotelovém baru Boccacio*“.<sup>19</sup> Tento hotel, stejně tak jako bar, už nefunguje. Podobně jako zlínský hotel a společenské

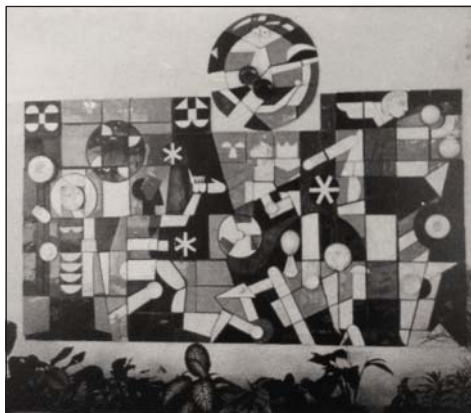


Obr. 9. Ida Vaculková, *Dívka s mašlí*, 1989, glazovaná kamenina, Střední škola technická, Přerov. Foto autorka, 2019.

centrum Družba, na jehož výzdobě se podíleli opět oba manželé.<sup>20</sup> Podobný osud postihl i další ostravské dílo, tentokrát od paní Idy, a to reliéf s názvem *Noc a den/Jihočeský motiv* z roku 1976 pro interiér Jihočeské restaurace. Tento reliéf byl při rekonstrukci v roce 2016 překryt sádkkartonem.<sup>21</sup> Pro hotel Flora Olomouc vytvořila Ida Vaculková v roce 1980 dva glazované reliéfy s názvy *Květinová slavnost* a *Zahradní slavnost/Radost z květin*. Dnes se v interiéru hotelu nachází jen jeden z reliéfů, a to *Květinová slavnost*. Reliéf o velikosti 120×380 cm je umístěn ve vstupní hale hotelu, druhý z reliéfů se nedochoval, odstraněn byl při jedné z rekonstrukcí (obr. 10.).<sup>22</sup>

Naproti tomu mezi zachovaná díla patří většinou realizace pro školy či školky. Dodnes tedy najdeme reliéf *Děti v přírodě* o velikosti asi 226×175 cm v Přerově, reliéf ve školní jídelně v Přelouči, nástěnné dílo z vytáčených tvarů ve školní jídelně v Sezemích v Pardubickém kraji nebo signovaný modročervený reliéf s názvem *Dětská hra*, který je i po rekonstrukci umístěn na chodbě mateřské školy v Odrách (obr. 6). Rovněž volně stojící plastiky *Magnus Sator/Záření vesmíru a Dívka s mašlí* najdeme na svých původních místech. Bohužel pro své exteriérové umístění jsou tyto realizace nejvíce ohroženy povětrnostními podmínkami, proto nejsou v dokonalém technickém stavu (ulomené kousky, popraskaná glazura, mech). Stejně tak trpí exteriérové *Keramické hodiny – Kohout* v Přerově (obr. 7). Hodiny také zůstaly na původním místě, ale bohužel už nefungují a kovové prvky jsou ve špatném stavu.

Zajímavý příběh se váže ke keramické mozaice, kterou vytvořila Ida Vaculková pro kancelář ředitele *Telekomunikačních montáží, závod 04, Gottwaldov – Louky* v letech 1971–1972.<sup>23</sup> Podnik v devadesátých letech zanikl, ale shodou okolností areál odkoupili manželé, kteří zde pracovali celý život. Přestože byla snaha reliéf Idy Vaculkové sundat a odvézt spolu s dalším vybavením do Prahy, nakonec byl pravděpodobně díky pevnému zavěšení a také nejspíš celkové hmotnosti ponechán na místě. Manželé Zlobičti jej přemístili do jiné kanceláře, než pro kterou byl vytvořen, ale svou funkci neztratil a visí zde dodnes. Toto dílo kombinující zakuřovanou keramiku s listovou glazurou patří zároveň k mála signovaným realizacím (obr. 13).



Obr. 10. Ida Vaculková, *Radost z květin/Zahradní slavnost*, 1980, reliéf, glazovaná keramika, hotel Flora Olomouc. Zdroj: Peter Spielman a kol. Ida Vaculková: *Bilder-Keramik*. Bochum: Museum Bochum, 1990.



Obr. 11. Vladislav Vaculka, *Tanec, Slunce*, 1976, glazovaná keramika, Dům služeb Hodonín. Zdroj: Krajská galerie výtvarného umění ve Zlíně, fond Kartotéka Díla Gottwaldov (Zlín), uložena v knihovně instituce.



Obr. 12. Vladislav Vaculka, Elektrárna, 1961, krájená keramická mozaika, Střední průmyslová škola strojnická Vsetín. Foto autorka, 2019.



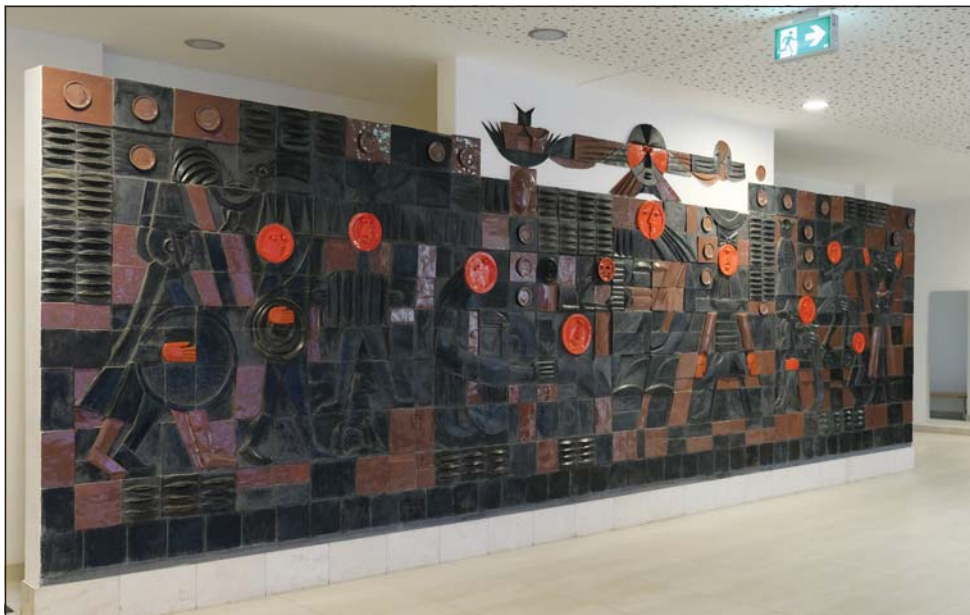
Obr. 13. Ida Vaculková, Reliéf, 1972, zakuřovaná keramika, částečně glazovaná měděným listem, Zlín-Louky. Foto autorka, 2019.



Obr. 14. Vladislav Vaculka, Keramické mozaiky pro obchodní dům Předvoj – Nakupující, 1960, kráječná mozaika, Zlín, nové umístění v exteriéru. Foto autorka, 2019.

Několik realizací potkal také šťastný osud, a nejenže nebyly zničeny, ale dostalo se jim pozornosti v podobě restaurování, nebo dokonce nového umístění, což svědčí o umělecké kvalitě těchto děl. Prvním takovým dílem je lokálně nejbližší a také poměrně medializované restaurování reliéfní mozaiky *Nakupující* ve Zlíně od Vladislava Vaculky. Tato mozaika ovlivněná tzv. bruselským stylem a odrážející moderní konzumní společnost byla v rámci rekonstrukce obchodního domu Prior sejmuta, restaurována a v roce 2019 umístěna do exteriéru obchodního domu (obr. 14).<sup>24</sup> Péče se rovněž dostalo plastickému reliéfu, který je umístěn v kulturním domě ve Šternberku.<sup>25</sup> Jedná se o asi největší reliéf z dílny Vaculkových a je zároveň jedním z jejich společných počínů zhotovených před smrtí Vladislava. V letech 2014–2017 proběhla kompletní rekonstrukce kulturního domu a dílo manželů Vaculkových bylo pro svou výtvarnou hodnotu zahrnuto i do jeho nové podoby. V roce 2016 byl reliéf restaurován a ponechán na svém původním místě, restaurování provedla Jitka Tláskalová z Olomouce.<sup>26</sup> Velikost tohoto reliéfu je 280×850 cm a je vyhotoven ze zakuřované keramiky v kombinaci s červeně a hnědě glazovanými detaily. Námět reliéfu není jednoznačný, v kompozici se objevuje několik stylizovaných postav a motivy či symboly z díla obou autorů. Najdeme zde například harmonikáře, ženu v klobouku, ale také kohouta, slunce a sovu. Původně byl interiér vestibulu obložen dřevem v tmavém odstínu, dnes je prostor prosvětlen, což podtrhuje nejen barevnost díla, ale také více zdůrazňuje jeho dominantní postavení naproti vchodu, kde jej každodenně míjí stovky lidí (obr. 15). Mezi šťastné případy patří také nástěnný reliéf, který spolu manželé zhotovili pro Janáčkovo divadlo v Brně.<sup>27</sup> Toto dílo, které se mělo nacházet v kavárně Bohéma, bylo dlouhá léta skryto, jelikož z původního klubu byly vytvořeny komerční prostory. Při nedávné rekonstrukci Janáčkova divadla byl reliéf odkryt a bylo rozhodnuto o novém umístění, a to v prostorách u zákaznického centra a večerní kavárny, kde je od loňského roku viditelný i pro veřejnost. Reliéf byl tedy sejmut ze stěny, restaurován a poté umístěn na nové místo (obr. 16).<sup>28</sup> Plastická reliéfní mozaika





Obr. 15. Ida a Vladislav Vaculkovi, Reliéf, 1977, zakuřovaná a glazovaná keramika, Kulturní dům Šternberk. Foto autorka, 2019.

o velikosti 120×380 cm je vytvořena ze zakuřované keramiky, doplněná o listrovou glazuru s kovovými odlesky. Dominantou námětu jsou postavy „fauna“ a dívky, jež oklopují menší výjevy, například trojice dívek, slunce a zvířecí motivy (ryby, ptáci, kráva, pes). Výsledná kompozice působí díky námětu i barevnosti poeticky a tajemně zároveň.

Posledním dílem, jež by bylo vhodné zmínit v tomto pojednání, je pamětní deska, kterou najdeme opět v Uherském Hradišti. Tato plasticky pojatá upomínka byla osazena v roce 2014, tedy sto let od narození Vladislava, na dům, ve kterém Vaculkovi prožili většinu života. Autorem desky je akademický sochař Otmar Oliva, žák a také přítel Vaculkův, který do desky promítl charakteristické prvky z díla obou autorů.<sup>29</sup> Nápis na desce zní:

*„V tomto domě žili od roku 1957 manželé Ida a Vladislav Vaculkovi. Výtvarníci inspirovaní lidovým uměním, vytvořili moderní díla trvalé hodnoty.“*



Obr. 16. Ida a Vladislav Vaculkovi, Reliéf v kavárně Bohéma, 1965, zakuřovaná keramika s listrovou glazurou, kombinovaná s kovem, Kavárna Bohéma v budově Janáčkova divadla v Brně. Foto autorka, 2019.

## Závěr

„Síla umění manželů Vaculkových je v jeho osobitosti, původnosti. Že se v něm ozývají hlasy tradice, že je v něm něco z magie pradávných dob a něco z lidových svátečních obyčejů, že se v něm pojí pradávná lidská víra i pověra s výtvarnou ušlechtilostí a výrazem naší doby, že jejich umění roste z lidovosti věky pěstované a vypěstované – v tom je jeho síla. A jeho obsahem jsou: láska, veselost, tajemnost, tj. lidský život ve svých vrcholech nejvyšších. Slovácko je úsměv, výskot, radost. Vaculkovi jsou jejich výmluvnými tlumočníky.“<sup>30</sup>

Ida Vaculková se svým manželem Vladislavem bývají považováni především za regionální umělce. Proto se může zdát překvapivý velký rozptyl realizací pro architekturu po našem území. Tento fakt, vzhledem k jejich politickému postavení, dokazuje, že talent dvojice daleko přesahoval náš region. Oba autoři se v této tvorbě dokázali navzdory okolnostem prosadit a navázat spolupráci s architekty, jež ocenili jejich talent pro prostorové řešení zakázek. Manželé tak velkou měrou přispěli k vytvoření prostředí pro každodenní život a bylo jim touto cestou umožněno promlouvat k lidem. Přestože jim byly zadávány spíše zakázky menší povahy, dokázali si uchovat svůj osobitý rukopis a neskouznout k pouhé dekorativnosti. Ve svých realizacích vycházeli z rodného kraje Slovácka, jehož motivy zpracovávali moderním stylem. Jejich dílo tak stojí na pomezí lidového umění, moderny a oficiální tvorby. Autoři nepodlehli dobovým trendům a dokázali přinést do výtvarného vývoje také svůj podíl, například oživením zapomenutých technik, jakou byla zakuřovaná keramika, díky čemuž povýšili lidové řemeslo na uměleckou úroveň.

Mnoho realizací zaniklo a nenajdeme bohužel ani jejich fotografie, protože nebyla potřeba taková díla fotit. Mnohé k nám však promlouvají dodnes a nalezneme je například při návštěvě divadla či školy. Ztracená díla náležela nejčastěji rekreačním zařízením, hotelům, restauracím, které se dostaly do vlastnictví soukromých majitelů, kteří se často měnili a budovy buď přestavěli, nebo nechali zchátrat. Nejlepšího zacházení se potom dostalo dílům, která byla vytvořena pro kulturní zařízení – divadla, kulturní domy či školy. V některých případech byla dílům dokonce věnována poměrně velká pozornost a péče při restaurování. K těmto případům patří příběh reliéfů ve Zlíně, ve Šternberku nebo v brněnském Janáčkově divadle. Tyto příklady samy o sobě vypovídají o tom, že i dnes k nám Vaculkovi dokážou promlouvat a jejich realizace nejsou jen dekorativním artefaktem minulého režimu, ale naopak hodnotnými ukázkami výtvarného umu této dvojice. Věřme, že podobné přístupy nebudou výjimečnými a díky většímu povědomí o tomto typu děl, bude odkaz manželů Vaculkových zachován. Nepřehlédněme proto umění, které potkáváme ve veřejném prostoru.

### Poznámky:

- 1 J ů z a, Vilém. *Vladislav Vaculka: monumentální tvorba 1958-1962*. Hodonín: Dům umění, 1962.
- 2 Náklady za jednotlivá díla: Smrtka 24 000 Kčs, Láska 27 926 Kčs, Podšable 14 627 Kčs. Viz Archiv Slováckého divadla v Uherském Hradišti.
- 3 H o r ů á k o v á, Ladislava. Architektonické a výtvarné řešení Divadla pracujících. In: Mikulová, Iva a Sladkowski, Marcel. *Městské divadlo Zlín: 70 sezon*. Zlín: Městské divadlo, 2015, s. 69–73. V této publikaci je gobelín *Její pastorkyňa* uváděn jako námět z *Jánošíka* – premiéra divadla 8. prosince 1967. Ibidem, s. 71.
- 4 J ů z a, Vilém. c. d., nestr.
- 5 Art Protis neboli umění progresivní tapiserie byl název nových československých nástěnných textilií, vytvořených inovativní technologií, která vznikla ve Výzkumném ústavu vlnářském v Brně pod vedením Františka Pohla v ateliérech Vlněna Brno. Původně průmyslová technika se stala novým výtvarným prostředkem využívaným k interiérovým dekoracím, a to jako závěsné obrazy nebo také textilní tapety. Princip techniky spočíval v kladení barevných vlněných roun, které byly

- následně prošly na speciálním stroji. Vladislav Vaculka vytvořil v této technice několik realizací, v roce 1967 Art Protisy *Červený kůň* a *Dvě hlavy*, který vzbudil úspěch na výstavě EXPO v Montreалу. Dále dílo s názvem *Triga* a soubor art protis do Vídně s názvy *Strom I*, *Strom II*, *Triga* a *Verai-kon*, v roce 1970 Art Protis *Triga* a v roce 1971 *dílo Siesta*.
- 6 Návrh opony pro Státní divadlo v Brně s názvem *Kořeny Janáčkovy hudebnosti* z let 1959–1960, který získal druhé místo v soutěži. Viz U h d e, Milan. Hledání současné opony. In: Valenta, Jiří Valenta, ed. *Malované opony divadel českých zemí*. Praha: Národní informační a poradenské středisko pro kulturu v Praze, 2010, s. 328–329.
  - 7 M a r t y k á n o v á, Marie. *Vladislav Vaculka: život a dílo*. Magisterská diplomová práce, Filozofická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, 1996, s. 59.
  - 8 Spolupráce výtvarníka s architektem, přehled prací za rok 1976, Praha 1976, s. 142.
  - 9 H a b a r t o v á, Tereza. Spolupracovníci. In: *Vladislav a Ida Vaculkovi: realizace ve veřejném prostoru*. Diplomová práce, Filozofická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, 2019, s. 43–44.
  - 10 Š v á b, Jan. Letiště a kultura cestování. *Československý architekt: čtrnáctideník architektů* 11, 1965, č. 6, s. 2.
  - 11 J ů z a, Vilém. c., d., nestr.
  - 12 Ladislav Znoj pro Vaculkovou vytáčel jednotlivé komponenty a také ji zasvětil do tradičních keramických technik. Především do tzv. zakuřované neboli černé keramiky, o jejíž zachování a obnovení se ÚLUV zasloužil. Tato keramika se vypalovala v polní peci, kdy se při nedokonalém, redukčním spalování usazovaly saze do pórů hlíny. Pec na černou keramiku postavil Znoj v letech 1962–1963 v Jarošově, kde ji využíval spolu s oběma manželi. Vaculková se na rekonstrukci této technologie podílela a později začala také zkoumat její možnosti a kombinace. Nejprve z ní vytvářela malé plastiky a posléze ji uplatnila také v monumentálních realizacích.
  - 13 Reliéfní mozaika z glazované keramiky s názvem *Hoch s Míčem*, umístěná ve vestibulu nové budovy gymnázia.
  - 14 H a b a r t o v á, Tereza. c., d., s. 44.
  - 15 K u n d e r a, Ludvík et al. *Ida Vaculková: Bilder-Keramik: Bochum 24. 11. 1990 – 6. 1. 1991: [Katalog]*. Bochum: Museum, 1990.
  - 16 K a r o u s, Pavel. *O projektu: Vetřelci a volavky*, <http://www.vetrelciavolavky.cz/o-projektu>, [online] [cit. dne 25. 9. 2020]. K a r o u s, Pavel. *Vetřelci a volavky: atlas výtvarného umění ve veřejném prostoru v Československu v období normalizace (1968-1989)*. V Řevnicích: Arbor vitae, 2013. 459 s.
  - 17 *Projekt Sochy a města*, <https://sochymesta.cz/#cile>, [online] [cit. dne 5. 9. 2020].
  - 18 Tři keramické terče pro halu, keramika, 1989. Spolupráce výtvarníka s architektem, přehled prací za rok 1989, Praha 1989, s. 89.
  - 19 Databáze uměleckých děl v architektuře a veřejném prostoru města Ostravy, *Ostravské sochy*, <http://www.ostravskesochoy.cz/dilo/251>, [online] [cit. dne 23. 8. 2020].
  - 20 *Spolupráce výtvarníka s architektem*, přehled prací za rok 1987, Praha 1987, s. 27.
  - 21 Ida Vaculková. Noc a den/Jihočeský motiv. In: <http://ostravskesochoy.cz/dilo/1211-Noc-a-den-Jihocesky-motiv>, [online] [cit. dne 20. 9. 2020].
  - 22 Sdělení paní Mgr. Evy Hruškové, ředitelky hotelu Flora Olomouc, ze dne 27. 7. 2019.
  - 23 *Spolupráce výtvarníka s architektem*, přehled prací za rok 1972, Praha 1972, s. 66.
  - 24 Š e v č í k o v á, Kristýna. Ve zlínském obchodním domě transferují reliéf z 60. let, *Pro památky. info*, <https://www.propamatky.info/cs/zpravodajstvi/zlinsky-kraj/zpravy-z-regionu/ve-zlinskem-obchodnim-dome-transferuji-relief-z-60-let/3797/>, [online] [cit. dne 15. 9. 2020].
  - 25 *Spolupráce výtvarníka s architektem, přehled prací za rok 1976-1977, II. díl*, Praha 1977, s. 279. Tento reliéf bývá uváděn, také pod heslem *Reliéf pro KD Šumperk*. Takto je uveden v několika textech viz F r o l c o v á, Milada a kol. *Vaculkovi: umění čistého srdce*. V Uherském Hradišti: Slovákcké muzeum: 2014, s. 142, zde je uváděna jako autorka pouze Ida Vaculková. Stejně tak jako v práci: M a t ě j k o v á, Marcela. *Ida Vaculková – keramická tvorba*. Diplomová práce, Katedra dějin umění Filozofická fakulta Ostravské univerzity, 2001, s. 181. Chyba nejspíše vychází z katalogu z roku 1982, kde je reliéf uveden jako reliéf pro kulturní dům v Šumperku, zde je jako spoluautor uveden

- Vladislav Vaculka, viz *G a b r i e l o v á*, Bronislava a *N o v o t n á*, Jarmila. *Ida Vaculková – keramika: Dům umění města Brna, květen 1982: Galerie výtvarného umění Hodonín, srpen – září 1982: Horácká galerie Nové Město na Moravě, únor – březen 1983*. Hodonín: Galerie výtvarného umění, 1982.1 sv. (nestr.).
- 26 Sdělení paní Mgr. Jany Kameníčkové, Městský úřad Šternberk, ze dne 17. 10. 2019.
- 27 Z historie Národního divadla Brno, *Národní divadlo Brno*, <http://www.ndbrno.cz/o-divadle/budovy/historie-budovy-janackova-divadla>, [online] [cit. dne 28. 8. 2019].
- 28 Sdělení pana Marka Fruhvíta, správce budovy Janáčkova divadla v Brně, ze dne 30. 8. 2019.
- 29 Vytvoření desky inicioval Ing. Ladislav Šupka, předseda Muzejního spolku a bývalý starosta Uherského Hradiště. Tento krok podpořilo a také zaštitilo město Uherské Hradiště. *K o h e l o v á*, Eliška. Pamětní deska Idě a Vladislavu Vaculkovým. *Místní kultura*, <http://www.mistnikultura.cz/pametni-deska-ide-a-vladislavu-vaculkovym>, [online] [cit. dne 23. 11. 2019].
- 30 *P e č í r k a*. Jaromír. *Ida a Vladislav Vaculkovi – obrazy a keramika. Květy* 13, č. 28 (11. 7. 1962), s. 20.

## SEZNAM REALIZACÍ PRO VEŘEJNÝ PROSTOR

### Vladislav Vaculka

#### *Textilní tvorba*

- **Jízda králů**, 1959, gobelín, KGVU Zlín.
- **Slovácká svatba**, 1959, vyšívaná opona, 300×400 cm, pro KD v Korytně.
- **Láska**, 1959, gobelín, 200×180 cm, Slovácké divadlo Uherské Hradiště.
- **Pod šable (Tanec)**, 1959, gobelín, 200×180 cm, Slovácké divadlo Uherské Hradiště.
- **Smrtka (Vynášení smrtky)**, 1959, gobelín, 200×180 cm, Slovácké divadlo Uherské Hradiště.
- **Její pastorkyňa**, 1964, gobelín, 200×250 cm, Městské divadlo Zlín.
- **Maryša**, 1964, gobelín, 200×250 cm, Městské divadlo Zlín.
- **Kohouti**, 1968, gobelín, 145,5×346,5 cm, pro Jídelny a restaurace Uherské Hradiště, dnes archiv Česká pojišťovna, a.s., Uherské Hradiště, Česká pojišťovna.
- **Siesta**, 1972, gobelín, 495×160 cm, pro ONV v Hodoníně, dnes Muzeum Žarošice.
- **Šťastná budoucnost**, 1975, gobelín, Dělnický dům Odry.
- **Hudba a tanec**, 1977/1979, 140×240 cm, nedohledáno.
- **Červený kůň**, 1967, art protis, pro světovou výstavu EXPO v Montrealu, nedohledáno.
- **Dvě hlavy**, 1967, art protis, 110×140 cm, soukromá sbírka.
- **Triga**, 1968, art protis, vlna, 180×105 cm, GUV Hodonín.
- **Strom I, Strom II, Triga, Veraikon**, 1968, art protis do Vídně, nedohledáno.
- **Siesta**, 1970, art protis, soukromá sbírka.

#### *Reliéfy, mozaiky a vitráže*

- **Valašský tanec**, 1958, krájená keramická mozaika, 400×350 cm, rekreační středisko Miloňov, Velké Karlovice, nedohledáno.
- **Dvě keramické mozaiky pro obchodní dům Předvoj – Nakupující**, 1960, krájená mozaika, 240×220 cm, 260×120 cm, obchodní dům Předvoj/Prior ve Zlíně. Původně v interiéru, 2017 sejmuto a restaurováno, 2019 umístěno ven.
- **Voda – země – slunce**, 1961, krájená keramická mozaika, 350×400 cm. Základní škola Šenov u Ostravy.
- **Elektrárna, Radostný život**, 1961, krájené keramické mozaiky, cca 350×450 cm, Střední průmyslová škola strojnická Vsetín.
- **Jízda králů, Podšable, Šohaji, Siesta**, 1962, vitráže, barevné sklo v olovu, Zámecká vinárna ve Strážnici, nedochováno.
- **Mozaika pro foyer Závodního klubu pracujících**, 1964, keramická mozaika, spolupráce s Pavlem Hanzelkou, Uherský Brod, nedochováno.

- **Mozaika v kavárně a restauraci Domu služeb**, 1964, keramická mozaika, spolupráce s Janem Habartou a Idou Vaculkovou, sídliště Pod Vinohrady, Uherský Brod, nedochováno.
- **Dekorativní reliéfní vlys**, 1964, kámen, výškový dům blok č. I/64, sídliště Pod Vinohrady, Uherský Brod.
- **Siesta**, 1964, zakuřovaná a glazovaná keramika, 96×122 cm, Klub kultury Uherské Hradiště, Reduta.
- **Létání, Apollo na slunečním voze, Ptáci**, 1964, trojdílná reliéfní mozaika ze zakuřované a glazované póroviny, letištní hala Holešov, nedochováno.
- **Strom života**, 1964, barevná mozaika, 200×150 cm, fasáda prodejny Dílo v Gottwaldově/Zlíně.
- **Radost ze života**, 1965, krájená keramická mozaika, 200×150 cm, pro KD Družba v Gottwaldově/Zlíně, nedochováno.
- **Keramický reliéf v hale Chemických závodů**, 1966, Přerov, nedochováno.
- **Siesta, Muzikant**, 1968, mozaika ze zakuřované póroviny a glazované keramiky, Závodní klub Tesly v Lanškrounu, nedochováno, zaniklo při rekonstrukci budovy v roce 2016.
- **Výzdoba vinárny U Slunce**, 1973, spolupráce s Kamilou Planerovou a Karlem Wolfem, Gottwaldov/Zlín, nedochováno.
- **Koloběh Života**, 1975, nástěnné dílo, 250×700 cm, MNV Odry, nedochováno.
- **Tanec, Slunce**, 1976, glazovaná keramika, Dům služeb Hodonín, nedochováno.
- **Reliéf pro středisko Geodézie**, 1976, glazovaná keramika, hlavní autor Václav Kohoutek, Středisko Geodézie ve Vyškově, nedochováno, zaniklo při rekonstrukci budovy v roce 2011.

#### *Plastiky a práce z kovu*

- **Keramické vázy**, 1958, glazovaná majolika s rytým a malovaným dekorem, interiér zámecké restaurace v Gottwaldově/Zlíně, nedochováno.
- **Kovaná mříž pro panelovou školu Lesní čtvrť**, 1962, Gottwaldov/Zlín, nedohledáno.
- **Kovová mříž, venkovní a nástěnná plastika, žardiniéry a květinový poutač**, 1964, spolupráce s Mojmírem Čelou, výzdoba obchodního domu u přehrady na Lipně, nedohledáno.
- **Kovaná mříž Ptáci**, 1964, kov v kombinaci se sklem, pro KD Družba v Gottwaldově/Zlíně, nedohledáno.
- **Keramické žardiniéry**, 1965, prodejna Pramen v Suché Vrbné, nedohledáno.
- **Vzkvétání/Rašení**, 1967/1968, nerezová ocel, 200 cm, pro VÚGPT ve Zlíně, 1974 restaurování plastiky, od roku 1977 socha umístěna v části Podhoří-Malenovice, **model k plastice**, nerezová ocel, v-70 cm, Nadace Portal pro umění Idy, Vladislava a Bety Vaculkových Uherské Hradiště.
- **Divadelní maska**, 1971, plastický emblém z bronzu, v-120 cm, Slovácké divadlo Uherské Hradiště.
- **Sochařská výzdoba pohřební síně ve Starém Městě**, 1971, dekorativní plastika – symbol trnová koruna, svícen z bronzu, nedochováno.
- **Reliéf Panny Marie Sedmiboletné**, 1971, pro Památník přátelství u pramene Veličky pod Javořinou (na pilíři: LÁSKA, SVORNOST, VĚRNOST), spolupráce s Otmarem Olivou.
- **Náhrobní plastika pro Viléma Jůzu**, 1971, bronz, Tovačov, soukromá sbírka.
- **Hlava Krista**, 1972, bronz, náhrobní plastika, rodina Malinova a Maňáskova, Bílovice.
- **Mříž pro pietní síň v Kroměříži**, 1973, spolupráce na výzdobě pietní síně spolu se Šebestiánem Zelinou, Otou Drábkem, Františkem Niklem, Kamilou Planerovou a Svatoplukem Slovenčíkem, nedochováno.
- **Plastika věčná hmota**, 1976, tepaný bronz a glazovaná keramika, Bílovec u Opavy.

#### **Ida Vaculková**

##### *Reliéfy, mozaiky*

- **Hotel International v Brně**, 1961–1962, glazovaná keramika, 400×250 cm, hotel International v Brně, nedochováno.
- **Reliéf v kavárně Bohéma**, 1965, zakuřovaná keramika s listovou glazurou, kombinovaná s kovem, 120×380 cm, spolupráce s Vladislavem Vaculkou, kavárna Bohéma v budově Janáčkova divadla v Brně, restaurováno a přemístěno v roce 2019.

- **Reliéf**, 1967, zakuřovaná keramika, 142×85 cm, konferenční místnost, Fatra Napajedla, nedochováno.
- **Dekorativní keramické mříže a obklad baru**, 1969, zakuřovaná a glazovaná keramika, spolupráce s Vladislavem Vaculkou, bar Boccaccio v hotelu Palace v Ostravě, nedochováno.
- **Děti v přírodě**, 1969, barevně glazovaná majolika, 250×200 cm, hala ZDŠ Prostějov, ZŠ Jana Železného Prostějov, ul. Jungmannova.
- **Reliéf pro kancelář ředitele Montážních spojů**, 1972, zakuřovaná keramika, částečně glazovaná měděným listem, 203×96 cm, Montážní závod spojů Praha, závod 04 Gottwaldov-Louky.
- **Reliéf pro Pozemní stavby Gottwaldov/Zlín**, 1975, zakuřovaná keramika s listy, 600×230 cm, nedochováno.
- **Noc a Den/Jihočeský motiv**, 1976, zakuřovaná a glazovaná keramika, 80×420 cm, interiér Jihočeské restaurace v Ostravě, nedochováno, v roce 2016 překryto.
- **Radostný život**, 1977, zakuřovaná keramika glazovaná, 230×510 cm, spolupráce s Vladislavem Vaculkou, ubytovací zařízení Rožnov pod Radhoštěm.
- **Reliéf**, 1977, zakuřovaná keramika glazovaná, 280×850 cm, spolupráce s Vladislavem Vaculkou, Kulturní dům Šternberk, restaurováno v roce 2016.
- **Dětská hra**, 1977, glazovaná keramika, 130×215 cm, MŠ Odry.
- **Hoch s míčem**, 1978, glazovaný keramický reliéf, 110×100 cm, gymnázium, Velehradská třída 218 Uherské Hradiště.
- **Symposion**, 1979, zakuřovaná keramika s listy, 500×200 cm, Základní devítiletá škola v Pardubicích, nedochováno.
- **Keramické hodiny – Kohout**, 1979, osazeno 1982, glazovaná keramika v kombinaci s kovem, cca 150 cm, fasáda Domu služeb, sídliště Kopaniny, Přerov.
- **Květinová slavnost, Radost z květin**, 1980, reliéf, glazovaná keramika, 120×380 cm, 190×340 cm, Hotel Flora Olomouc, Květinová slavnost zachována, Radost z květin zanikla.
- **Reliéf**, 1981, barevně červeně a modře glazovaná keramika, kompozice z točených tvarů, jídelna ZDŠ Sezemice (Pardubický kraj), zachovány dva reliéfy z původních tří.
- **Diptych**, 1983, zakuřovaná glazovaná keramika, 130×121 cm, hotel Fontána v Přelouči.
- **Plašení ptáků/Bohulibá činnost**, 1986, zakuřovaná keramika, hotel Družba v Gottwaldově/Zlíně, nedochováno.

#### *Plastiky*

- **Keramické vázy pro hotel International v Brně**, 1962, glazovaná keramika, nedochováno.
- **Keramické vázy pro halu Chemických závodů**, 1966, glazovaná keramika, Přerov, nedochováno.
- **Hořící keř**, 1974–1975, plastika, zakuřovaná keramika glazovaná, v–151 cm, obřadní síň Odry, dnes Muzeum Oderska.
- **Kouzelník**, 1981–1982, glazovaná keramika, od roku 2000 umístěno na nádvoří domu Portal, Uherské Hradiště.
- **Dívka s mašlí**, 1989, glazovaná kamenina, 305×95 cm, pro učiliště Meopta, dnes Střední škola technická, Kouřilkova 8, Přerov.
- **Dekorativní terče**, 1989, glazovaná keramika, penzion Koliba, JZD Slušovice, nedochováno.
- **Záření vesmíru**, uváděno také /**Magnus Sator**/, 1983–1984, glazovaná keramika, 220×140 cm, spolu s Oldřichem Baranem, Nemocnice Prostějov, před pavilonem F.

---

*Mgr. Tereza H a b a r t o v á, (n. 1993), absolventka dějin umění na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně, v současnosti působící na Ministerstvu kultury ČR. Její odborný zájem je zaměřen především na umění 20. století, otázky památkové péče a přibližování umění veřejnosti.*

---

## **(Un)forgotten Works of Mr and Mrs Vaculka**

### **A b s t r a c t**

The article deals with the works of Ida and Vladislav Vaculka whose artistic production took place in 20<sup>th</sup> century. It is mainly oriented on the realizations in public space on which Mr and Mrs Vaculka were working since the end of 50s until the end of 80s. These works are considered marginal up to these days. The first part of the article deals with techniques which the couple used and to the examples of realizations as well. Vadislav Vaculka was a painter and ceramicist, graphic artist, and jeweller. For architecture he made designs for goblins and art-protises, sculptures and wall mosaics. Ida Vaculková was primarily a ceramicist producing both free and applied ceramics. She made tens of wall reliefs, but she also made several free sculptures which can still be found in public places. The second part of the article delineates a contemporary approach towards the realizations and it also shows various fates of the realizations of Mr and Mrs Vaculka.

**Key words:** Ida Vaculková, Vadislav Vaculka, monumental art, public space, ceramics

## **(Un)vergessene Werke des Ehepaars Vaculka**

### **Z u s a m m e n f a s s u n g**

Der Beitrag widmet sich dem künstlerischen Werk von Ida Vaculková und Vladislav Vaculka, deren Schaffen in die zweite Hälfte des 20. Jahrhunderts fällt. Konkret konzentriert er sich auf ihre Werke im öffentlichen Raum, an denen das Ehepaar seit Ende der 50iger bis Ende der 80iger Jahre arbeitete. Dieses Schaffen bleibt bis heute am Rand des Werks beider Eheleute. Der erste Teil des Textes widmet sich den Urhebern, den Techniken, in denen sie arbeiteten, sowie Beispielen ihrer Werke. Vladislav Vaculka war Maler, Keramiker, Bildhauer, Grafiker und Schmuckgestalter. Für die Architektur schuf er zum Beispiel Entwürfe zu Wandtapisserien, Art protis, Plastiken und Wandmosaikern. Ida Vaculková widmete sich vorwiegend der Keramik, und zwar sowohl der freien Funktion als auch der Gebrauchskeramik. Für die Architektur schuf sie Dutzende Wandreliefs, doch erstellte sie auch einige freie Plastiken, die sich bis heute an öffentlichen Orten befinden. Im zweiten Teil des Beitrags wird die derzeitige Haltung zu diesen Werken skizziert und an einigen Beispielen werden die verschiedenen Schicksale der Kunstwerke beider Eheleute aufgezeigt.

**Stichwörter:** Ida Vaculková, Vladislav Vaculka, Monumentalkunst, öffentlicher Raum, Keramik